

A spiral-bound notebook with a light-colored, textured cover and a metal spiral binding on the left side. The notebook is open to a page with a faint grid pattern. The text is centered on the page.

Тема 21. Глобалізація економічного розвитку

Тема 21. Глобалізація економічного розвитку

21.1. Сутність процесів глобалізації світової економіки.

21.2. Економічні виміри глобалізації.

21.3. Глобальні проблеми сучасності.

21.4. Фінансова глобалізація

21.5. Міждержавне регулювання глобальних проблем.

21.1. Сутність процесів глобалізації світової економіки

Термін глобалізація (феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються великими компаніями) був впроваджений Т.Левіттом в опублікованій в “Гарвард бізнес ревью” у 1983 р.

В науковий обіг термін “глобалізація” була введена Р.Робертсоном, який вперше його застосував в 1983р.; в 1985р. він дав детальне його тлумачення, а в 1992р. виклав основи цієї концепції у спеціальному дослідженні.

Особливості розвитку світового господарства

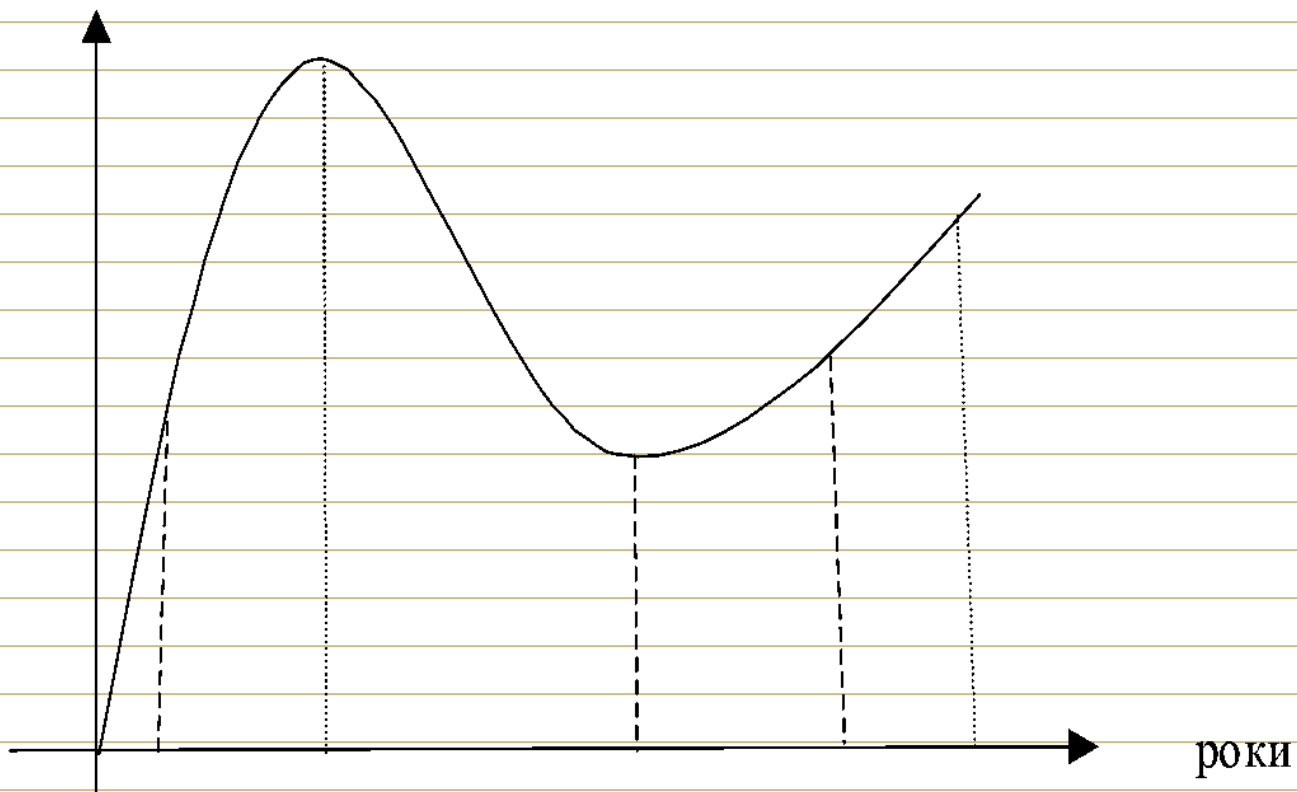
Співвідношення процесів глобалізації та розвитку світового господарства

Етапи розвитку світового господарства	роки	Нові форми розвитку світового господарства	Характеристика розвитку глобалізації
1 етап	Початок V ст. – кінець XVI ст.	<ul style="list-style-type: none"> •відносини колонія-метрополія; •інтенсифікація сфери обігу; •виникнення ринків; 	Зародження глобалізації
2 етап	Кінець XVI ст. – кінець XIX ст.	<ul style="list-style-type: none"> •виникнення ринків; •ефект вивільнення ресурсів, поява спеціалізації; •виникнення інтернаціоналізації (виробництва та капіталу); •інтенсифікація торгівлі 	Тенденція росту глобалізації

3 етап	Кінець XIX ст. – 20 pp. XX ст.	<ul style="list-style-type: none"> •формування світового господарства; •концентрація виробництва, капіталу; •завершення територіального поділу світу; •утворення монополій; 	Бурхливий розвиток глобалізації
4 етап	20-50 pp. XX ст.	<ul style="list-style-type: none"> •торгівельний протекціонізм; •обмеження на рух капіталів; 	Різкий спад розвитку глобалізації
5 етап	50-90 pp. XX ст.	<p>1. регіоналізація:</p> <ul style="list-style-type: none"> •вплив світової торгівлі на обсяги виробництва; •випереджальний ріст торгівлі над виробництвом; •прискорення темпів розвитку економіки; •концентрація виробництва, капіталу та міжнародного обміну; <p>1. транснаціоналізація: експорт капіталу</p>	Повільне поживлення глобалізаційних процесів
6 етап	3 кінця 90-х pp. XX ст.	<ul style="list-style-type: none"> •інтелектуальна та інформаційна економіка; •політика “відкритого регіоналізму” •утворення континентальної та міжконтинентальної інтеграції 	Продовження тенденції росту глобалізації

Хвилеподібний розвиток глобалізації в контексті розвитку світового господарства

Рівень глобалізації

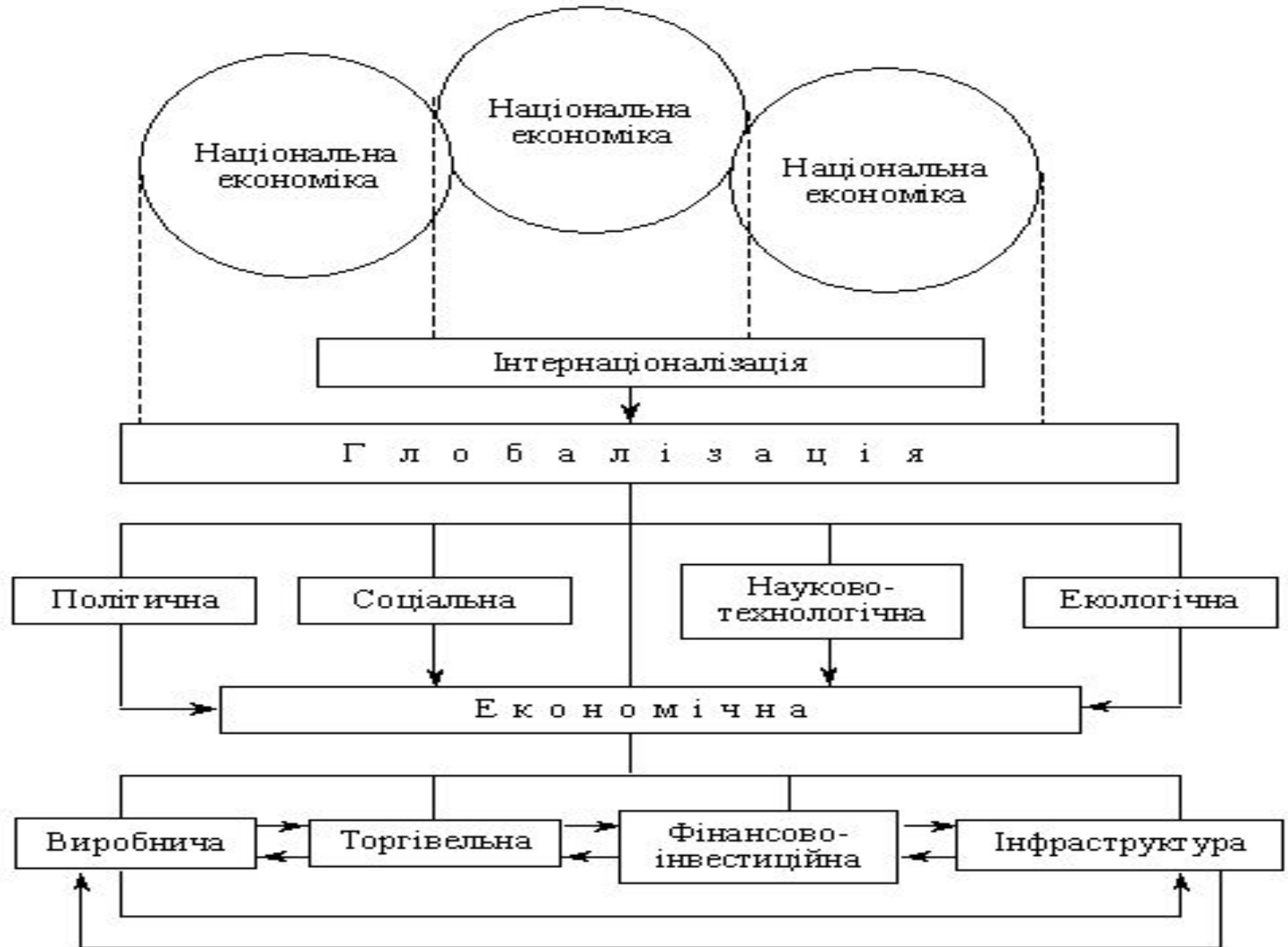

Кінець XIV с	Кінець XV с	Кінець XIX с	20-50	50-90	Кінець 90-
		початок XX ст.	XX с	XX с	XX с

Вплив глобалізації на розвиток національних економік

Структуризація глобалізаційного процесу

Причини формування глобалізаційних процесів:

- 1) процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності;
- 2) науково-технічний прогрес: поява інформаційних технологій, які корінним чином змінюють всю систему соціально-економічних відносин, переносять на якісно новий технічний рівень організаційно-економічні відносини, транспортні та комунікаційні зв'язки (зниження витрат на трансакції);
- 3) загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та є важливими з точки зору збереження та розвитку людської цивілізації.

Основні ознаки процесу глобалізації:

- 1) взаємозалежність національних економік та їхнє взаємопроникнення, формування міжнародних виробничих комплексів поза національними кордонами;
- 2) фінансова глобалізація – зростаюча фінансова єдність та взаємозалежність фінансово-економічних систем країн світу;
- 3) послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;
- 4) розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, капіталів, трудових ресурсів;
- 5) створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем;
- 6) тяжіння світової економіки до єдиних стандартів, цінностей, принципів функціонування.

Розвиток процесів глобалізації у міжнародній економіці обумовлений різними факторами

- 1) економічний розвиток країн, груп країн та регіонів у світі в умовах нерівномірного розподілу ресурсів, закономірними тенденціями науково-технічного процесу,
- 2) тенденціями демографічного розвитку,
- 3) наявністю та необхідністю розв'язання глобальних проблем, таких як: енергетичні, продовольчі, екологічні,
- 4) використання ресурсів Світового океану та космосу,
- 5) економічного зростання,
- 6) зростання народонаселення,
- 7) економічної безпеки, роззброєння;
- 8) різким скороченням відстаней за рахунок розвитку транспортно-комунікаційних мереж,
- 9) ринковою уніфікацією економічного розвитку.

Чинники розвитку глобалізаційних процесів

1. Технологічний прогрес
2. Відмінності соціально-економічних систем
3. Лібералізація міжнародної торгівлі та інші форми економічної лібералізації
4. Розширення сфери діяльності компаній
5. Політика протекціонізму
6. Валютні обмеження та коливання валютних курсів
7. Ідеологічні невідповідності
8. Релігійні обмеження
9. Концентрація і централізація капіталу
10. Збільшення кількості ТНК та транснаціональних банків

Форми прояву глобалізації на сучасному етапі розвитку

- 1) зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, лібералізація та дерегуляція ринку капіталів
- 2) посилення ролі ТНК у світогосподарських процесах
- 3) диверсифікація світових фінансових ринків та ринків технологій
- 4) загострення глобальної конкуренції
- 5) підвищення ролі інформаційних та комунікаційних технологій
- 6) поява нових систем глобального стратегічного менеджменту
- 7) поглиблення міжнародного поділу та кооперації праці
- 8) зростання цілісності та єдності світового господарства посилення відкритості національних ринків

Рівні процесів глобалізації

1. Локальний — охоплює рівні мікроекономічних одиниць відкритого економічного простору.

2. Мікроекономічний — охоплює рівні виробничого процесу в системі господарських одиниць:

а) горизонтальна глобалізація;

б) вертикальна глобалізація:

- глобалізація вниз
- глобалізація вгору

3. Регіональний

4. Глобалізація на світовому рівні

Наслідки глобалізації

Позитивні наслідки глобалізації

- 1) поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних з ними переваг (скорочення часу і витрат на трансакції, поліпшення умов праці та життя);
- 2) перехід на ресурсозаощаджуючі технології;
- 3) посилення уваги до важливих проблем людства та інші.

Негативні наслідки глобалізації:

- 1) посилення нерівномірності розвитку країн світу;
- 2) нав'язування сильними країнами своєї волі, нераціональної структури господарства, політичної та економічної залежності;
- 3) концентрація в постіндустріальному світі більшої частини інтелектуального і технологічного потенціалу людства;
- 4) зосередження основних торговельних потоків в межах співдружності розвинених держав;
- 5) замикання інвестиційних потоків;
- 6) спрямованість міграційних потоків з країн “третього світу” в розвинені регіони планети.

21.2. Економічні виміри глобалізації

Існує *три групи індикаторів*, які відображають різноманітні аспекти глобалізаційного процесу в економічній сфері:

- **Головні** індикатори мають найбільше розповсюдження; вони стосуються всіх країн світового співтовариства і використовуються в національній статистиці як пріоритетні для вимірювання економічної глобалізації. Найповніше дані індикатори імплементовані в статистику країн ОЕСР.
- **Додаткові** індикатори спрямовані на отримання ширшої інформації, яка теоретично є бажаною, але практичне її отримання зіштовхується з труднощами (наприклад, показники зарубіжної діяльності багатонаціональних корпорацій та ін.).
- До **експериментальних** індикаторів відносяться показники, що відображають важливі сторони процесу економічної глобалізації, але не мають належного теоретичного та практичного обґрунтування, як нові явища господарської діяльності.

Індикатори економічної глобалізації

Сфера	Показники
Прямі іноземні інвестиції	Рівень глобалізації за ПІІ: ПІІ як частка фінансових потоків у ВВП Питома вага доходів від ПІІ у ВВП ПІІ як відсоток у ВВП Доходи інвестора і приймаючої країни в економічному секторі: частка ПІІ країни-партнера у загальних ПІІ та ПІІ як відсоток від загальних інвестицій Дохід від ввезених та вивезених ПІІ як частка доходу в загальних ПІІ економічного сектора

Економічна діяльність ТНК

Питома вага зарубіжних філій у створенні доданої вартості, у загальному випуску продукції, формуванні валового фіксованого капіталу; частка співробітників філій та сукупному фонді оплати праці

Рівень інтернаціоналізації досліджень і розробок ТНК у країні разом з **питомою вагою:**

- витрат на дослідження і розробки та кількості дослідників у зарубіжних філіях;
- витрат на дослідження і розробки у промисловості, що фінансуються з-за кордону;
- доданої вартості, обсягу випуску продукції та зайнятих у зарубіжних філіях діяльністю, пов'язаною з дослідженнями і розробками;
- материнських компаній у дослідженнях і розробках та кількості дослідників

Індикатори економічної глобалізації

Інтернаціоналізація технологій	Рівень інтернаціоналізації та поширення технологій у країні та індустріальному секторі, включаючи вартість технологій та виторг від них як частку від ВВП, як співвідношення з витратами на НДДКР
Глобалізація торгівлі	Рівень інтернаціоналізації торгівлі високотехнологічними товарами (питома вага ВТ промислового експорту зарубіжних філій у загальному випуску ВТ продукції, частка ВТ експорту і імпорту зарубіжних філій та материнських компаній у загальному ВТ експорті та імпорті)

21.3. Глобальні проблеми сучасності

Класифікація глобальних проблем:

1. Політичні проблеми:

- недопущення світової ядерної війни і забезпечення стабільного миру,
- роззброєння;
- військові та регіональні конфлікти;

2. Природно-екологічні проблеми:

- необхідність ефективної і комплексної охорони навколишнього середовища,
- енергетична,
- сировинна,
- продовольча,
- кліматична,
- боротьба з хворобами,
- проблеми світового океану тощо.

Класифікація глобальних проблем:

3. Соціально-економічні проблеми:

- стабільність розвитку світового співтовариства,
- ліквідація відсталості країн, що розвиваються,
- проблема розвитку людини,
- злочинність,
- стихійні лиха,
- біженці,
- безробіття,
- бідність

4. Наукові проблеми:

- освоєння космічного простору,
- довгострокове прогнозування,
- інформаційна проблема.

5. Змішаного характеру:

- стихійні лиха
- злочинність

6. “Синтетичного характеру”

- бюрократія

Глобальні екологічні проблеми

Характеристика екологічної проблеми:

- масова вирубка лісів;
 - знищення річок;
 - створення штучних водосховищ;
 - забруднення шкідливими відходами прісної води;
 - глобальна зміна клімату;
 - виникнення парникового ефекту;
 - відходи внаслідок виробничої діяльності людини
-
- На одне посаджене дерево припадає 10 вирубаних
 - Порівняно з початком ХХ ст. споживання прісної води зросло більше, ніж в 7 разів
 - Близько 80% різноманітних захворювань пов'язане зі споживанням неякісної питної води
 - Значні відходи накопичуються у Світовому океані
 - Океанський планктон щорічно поглинає близько 50 млрд. т вуглекислого газу, значна частина якого осідає на дно

Глобальні екологічні проблеми

Форми прояву:

1. Масова вирубка лісів
2. Знищення річок
3. Створення штучних водосховищ
4. Забруднення шкідливими відходами прісної води
5. Глобальна зміна клімату
6. Виникнення парникового ефекту
7. Відходи внаслідок виробничої діяльності людини

Шляхи вирішення екологічної проблеми

- 1) швидкий розвиток і використання таких основних видів самовідновлюваної енергії як сонячна, вітрова, океанічна, гідроенергетична інше;
- 2) структурні зміни у використанні існуючих невідновлюваних видів енергії, а саме: збільшення частки вугілля в енергобалансі при зменшенні долі нафти і газу, оскільки запаси останніх на планеті значно менші, а їх цінність для хімічної промисловості набагато більша;
- 3) необхідність створення екологічно чистої вугільної енергетики, яка б працювала без шкідливих викидів газу;
- 4) розробка всіма країнами конкретних заходів з дотримання екологічних стандартів – чистоти повітря, водних басейнів, раціонального споживання енергії, підвищення ефективності своїх енергетичних систем;

Шляхи вирішення екологічної проблеми

- 5) вивчення запасів всіх ресурсів з використанням найновіших досягнень НТР;
- 6) інтенсивний розвиток країнами, що розвиваються, власного сировинного господарства, включаючи переробні галузі господарства;
- 7) припинення вирубки лісів, особливо тропічних, забезпечення їх раціонального використання;
- 8) формування у людей екологічного світогляду, що дозволило б розглядати всі економічні, політичні, юридичні, соціальні, ідеологічні, національні, кадрові питання як в рамках окремих країн, так і на міжнаціональному рівнях;
- 9) комплексна розробка законодавства про охорону навколишнього середовища, в тому числі про відходи
- 10) нарощування екологічних інвестицій

Глобальна паливно-енергетична проблема

Прояв

- На кожну людину планети виробляється 2 кВт енергії, а для забезпечення загальноновизнаних норм якості життя необхідно 10 кВт
- До 2020 року в світі передбачається збільшення споживання електроенергії на 50-100%, у порівнянні із рівнем дев'яностих років ХХ ст
- Загальних розвіданих світових ресурсів викопних палив усіх видів вистачить відповідно: вугілля – на 250-300, нафти – на 30-40, природного газу – на 50-70 років.

Шляхи вирішення

- Впровадження новітніх технологій виробництва та споживання енергетичних ресурсів
- використання теплової енергії сонця та геотермальної енергії
- Законодавче врегулювання питань щодо зниження рівня енергоємності ВВП
- здійснення заходів з популяризації серед населення через засоби ощадливого споживання паливно-енергетичних ресурсів

Глобальна паливно-енергетична проблема

Ціни на паливно-енергетичні ресурси у 2005-2030 рр.

Вид палива	2005	2010	2020 прогноз*	2030 прогноз*
Вугілля, дол. США за 1 т. у. п.	46-52	47-53	52-56	55-60
Нафта, дол. США за 1 т.	150-170	180-210	250-280	390-430
Природний газ, дол. США за 1 тис куб. м	130-180	140-200	190-260	300-400

Шляхи вирішення паливно-енергетичної та сировинної глобальних проблем

- 1) зміна механізму ціноутворення на природні ресурси
- 2) об'єднаним зусиллям розвинених держав протиставити стратегію об'єднання дій країн-експортерів паливно-енергетичних та паливних ресурсів
- 3) проведення прогресивних аграрних перетворень;
- 4) об'єднання зусиль всіх країн для вирішення глобальних проблем, значно збільшити витрати на усунення екологічної кризи;
- 5) використання комплексу економічних заходів управління якістю навколишнього середовища, в тому числі субсидій та дотацій на виготовлення екологічно чистої продукції, за виконання державних екологічних проектів інше.

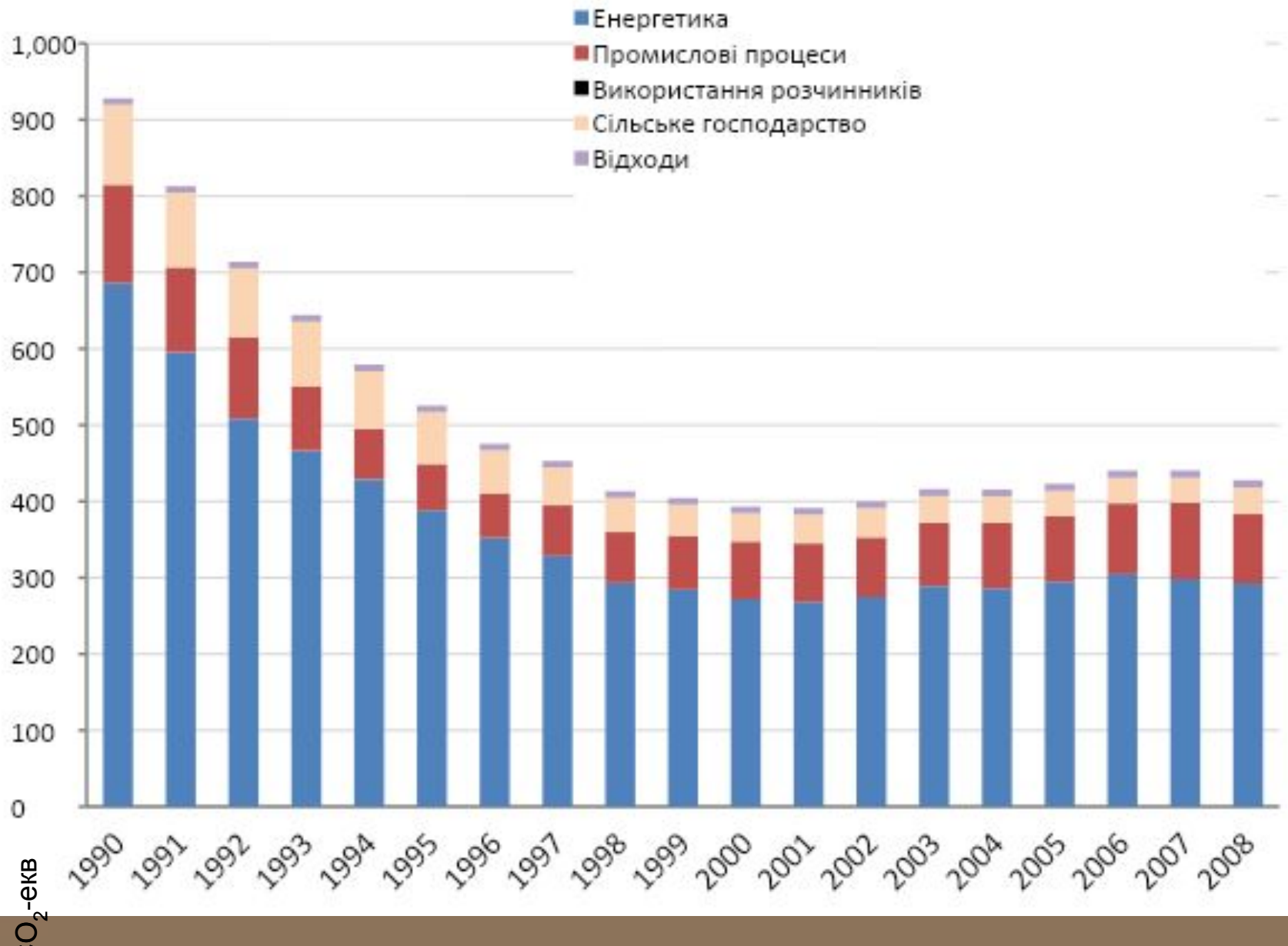
Кіотський протокол

Кіотський протокол – міжнародний договір, який встановлює обмеження на викиди парникових газів для країн (підписало 196 країн). Було узгоджено, що країни-учасниці зобов'язані зменшити середньорічні обсяги викидів парникових газів в період 2008—2012 рр. в середньому на 5,2 % (у порівнянні з 1990 р.). Країни, які викидають парникові гази у менших обсягах ніж установлена Кіотським протоколом гранична кількість, можуть продавати з 2008 р. надлишки квоти країнам, в яких фактичні викиди перевищують рівень їх зобов'язань. Кошти, отримані від реалізації гнучких механізмів Кіотського протоколу, обов'язково повинні бути спрямовані на покращення екологічної ситуації в країні.

Київський протокол

Україна ратифікувала Київський протокол 4.02.2004 р. Вона має у своєму розпорядженні квоту на викид парникових газів в атмосферу в розмірі 4,5 млрд. одиниць на 5 років. При цьому використовує 2,8 млрд. одиниць. 18.03.2009 р. Україна продала 30 млн. одиниць своїх квот на викид вуглекислого газу Японії, з метою впровадження модернізації промисловості України. За це держава отримала близько 585 млн. дол. З них 375 млн. дол. японці виплатили грошима (кошти не були витрачені за призначенням), а на решту суми, згідно з домовленостями, повинні бути поставити устаткування. 29.07.2010 року Японія перерахувала другий транш договору про продаж 30 млн. одиниць встановленої кількості викидів парникових газів.

Викиди парникових газів в Україні, 1990–2008 рр.

Глобальна сировинна проблема

Прояв	Шляхи вирішення
<ul style="list-style-type: none">• Нерівномірність у виробництві та споживанні продуктів харчування• Нерівномірний розподіл паливно-енергетичних ресурсів різних країн• Обмежена кількість природних ресурсів на планеті• Нераціональне використання енергії	<ul style="list-style-type: none">• Нарощування країнами, що розвиваються, випуск готової продукції, а не лише первинну обробку мінеральної сировини• Об'єднання зусиль всіх країн для вирішення глобальних проблем, послаблення гонки озброєнь та скорочення воєнних витрат;• Введення субсидій та дотацій на виготовлення екологічно чистої продукції, за виконання державних екологічних проектів• Проведення прогресивних аграрних перетворень

Глобальна продовольча проблема

Форми прояву:

- 1/6 населення планети хронічно недоїдає
- В світі налічується 1 мільярд 17 мільйонів голодуючих, із них 642 млн живуть в Азії, 265 мільйонів - в Африці, 42 мільйони - в Латинській Америці і країнах Карибського басейну, а також 15 мільйонів - у розвинених країнах
- 2/3 населення світу одержує продовольства, нижче за біологічної норми
- Широке використання ядохімікатів, мінеральних добрив призводить до погіршення здоров'я внаслідок токсичності продовольства
- Різке зменшення біоресурсів Світового океану

Індекс продовольчих цін ФАО

Період	Загальний індекс	М'ясо	Молочні продукти	Зернові	Олії та жири	Цукор
1990	105,5	124,1	74,9	97,7	74,0	178,3
1991	101,6	123,0	78,1	95,1	77,6	124,8
1992	102,5	118,3	90,1	96,7	79,6	121,4
1993	98,1	110,8	79,3	93,3	80,6	133,4
1994	100,1	104,2	74,5	94,6	102,7	155,6
1995	105,3	101,3	93,7	102,1	106,9	161,2
1996	116,1	115,5	98,4	126,6	100,0	152,6
1997	114,5	119,1	101,6	108,3	108,8	156,0
1998	107,6	103,7	99,6	100,3	130,5	127,2
1999	93,1	98,6	87,0	91,0	92,3	89,7
2000	92,9	98,7	98,3	87,1	69,9	119,5
2001	99,0	102,4	113,6	91,5	71,7	130,1
2002	96,6	96,2	88,4	101,6	93,5	105,1
2003	97,7	96,7	95,1	98,0	100,8	100,5
2004	105,1	106,3	114,7	100,4	104,9	95,1
2005	109,7	112,4	126,6	96,7	96,9	131,2
2006	116,5	109,1	117,8	111,8	103,1	192,9
2007	139,4	110,0	186,7	146,7	148,7	125,7
2008	164,5	126,3	180,9	196,0	185,7	149,6
2009	134,9	114,3	121,7	149,4	129,0	221,3
2010	158,1	130,0	171,2	156,0	164,8	258,0
2011	205,4	154,1	201,5	225,5	234,8	328,5

Fighting Hunger Worldwide

The cost of hunger to developing nations is an estimated US\$450 billion per year.

It takes only 25 US cents for WFP to give a hungry schoolchild a cup of food with all the nutrition needed for the day.

The number of undernourished people worldwide is just under 1 billion – equivalent to the population of North America and Europe combined.

Hunger Map 2011

World Food Programme

wfp.org

Category	1	2	3	4	5	
Undernourished	<5%	5-9%	10-19%	20-34%	≥35%	Incomplete data
Description	Extremely low	Very low	Moderately low	Moderately high	Very high	

Source: The State of Food Insecurity in the World 2010, Food and Agriculture Organization of the United Nations. Please note that the SOFI 2010 data in some cases dates back to 2005 so may not always reflect the present-day situation in individual countries.

© 2011 World Food Programme

The designations employed and the presentation of material in this map do not imply the expression of any opinion whatsoever of WFP concerning the legal or constitutional status of any country, territory or sea area, or concerning the delimitation of frontiers.

* The Line of Control in Jammu and Kashmir agreed upon by India and Pakistan is represented approximately by a dotted line. The final status of Jammu and Kashmir has not yet been agreed upon by the parties.

** A dispute exists between the governments of Argentina and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland concerning sovereignty over the Falkland Islands (Malvinas).

На мапі, складеною ФАО, рівень голоду по країнам класифікується кольоровою гаммою за 5 категоріями.

- **Найвищий рівень** (п'ятий) голоду зафіксований в Гаїті, Чаді, Ефіопії, Демократичні республіці Конго, Анголі, Малаві, Замбії та Мозамбіку. 35% населення цих країн голодують.
- В **четверту** категорію входять деякі країни Латинської Америки та Африки, а також Вірменія, Монголія, Камбоджа, Ємен, Пакистан, Індія та Таджикистан.
- В **третій** категорії представлені деякі країни Латинської Америки та Африки, Центральної та Південно-Східної Азії, а також Китай
- В **другу** категорію входять: Бразилія, Венесуела, Туркменістан, Нігерія та ін. країни з показником 5-9%.
- В **першу** категорію входять розвинені країни світу (блакитний колір).

Глобальна демографічна проблема

Характеристика глобальної демографічної проблеми:

- 1) інтенсивне зростання народонаселення планети;
- 2) нерівномірність зростання чисельності населення в різних країнах;
- 3) найвищий приріст населення спостерігається в країнах з низьким рівнем розвитку.

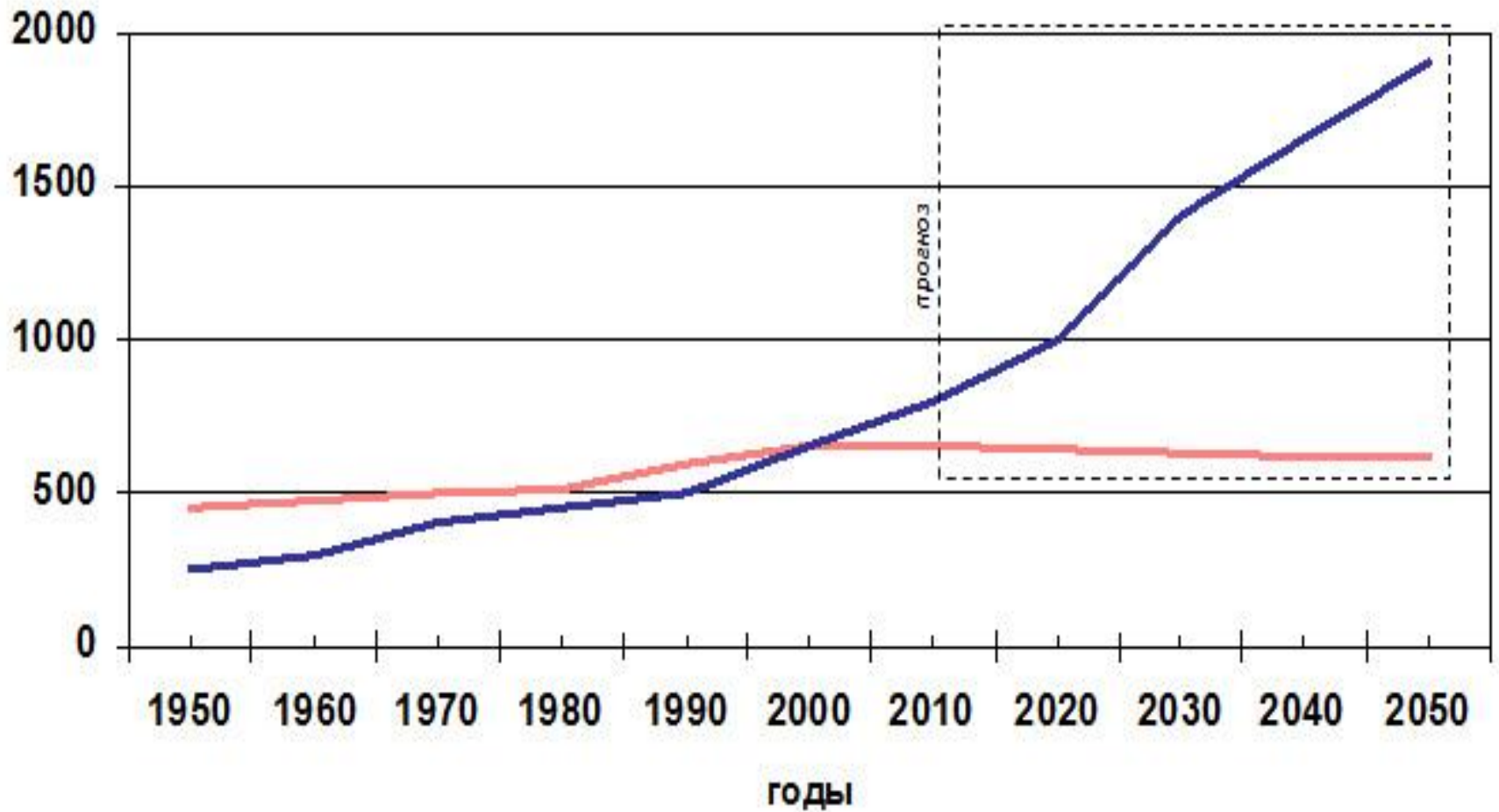
- **1 млрд осіб живе в умовах абсолютної бідності**
- **1/5 населення планети хронічно недоїдає**
- **2/3 населення світу одержує продовольства, нижче за біологічної норми**
- **40 млн осіб щорічно помирає від голоду та недоїдання**
- **Демографічний вибух спричиняє загострення таких глобальних проблем як продовольча, екологічна, сировинна, енергетична**

Глобальна демографічна проблема

Форми прояву:

1. Нерівномірність зростання чисельності населення в різних країнах
2. Нерівномірність зростання чисельності населення в різних країнах
3. Стрімке зростання населення, чи так званий «демографічний вибух» у країнах, що розвиваються
4. Погроза депопуляції, чи так звана «демографічна криза» у промислово розвинених країнах
5. Стихійна внутрішня й особливо зовнішня міграція, що ускладнює політичні відносини між країнами
6. У промислово розвинених країнах - старіння населення, скорочення трудових ресурсів і збільшення "економічного навантаження" на працездатне населення
7. Неконтрольована урбанізація в країнах, що розвиваються

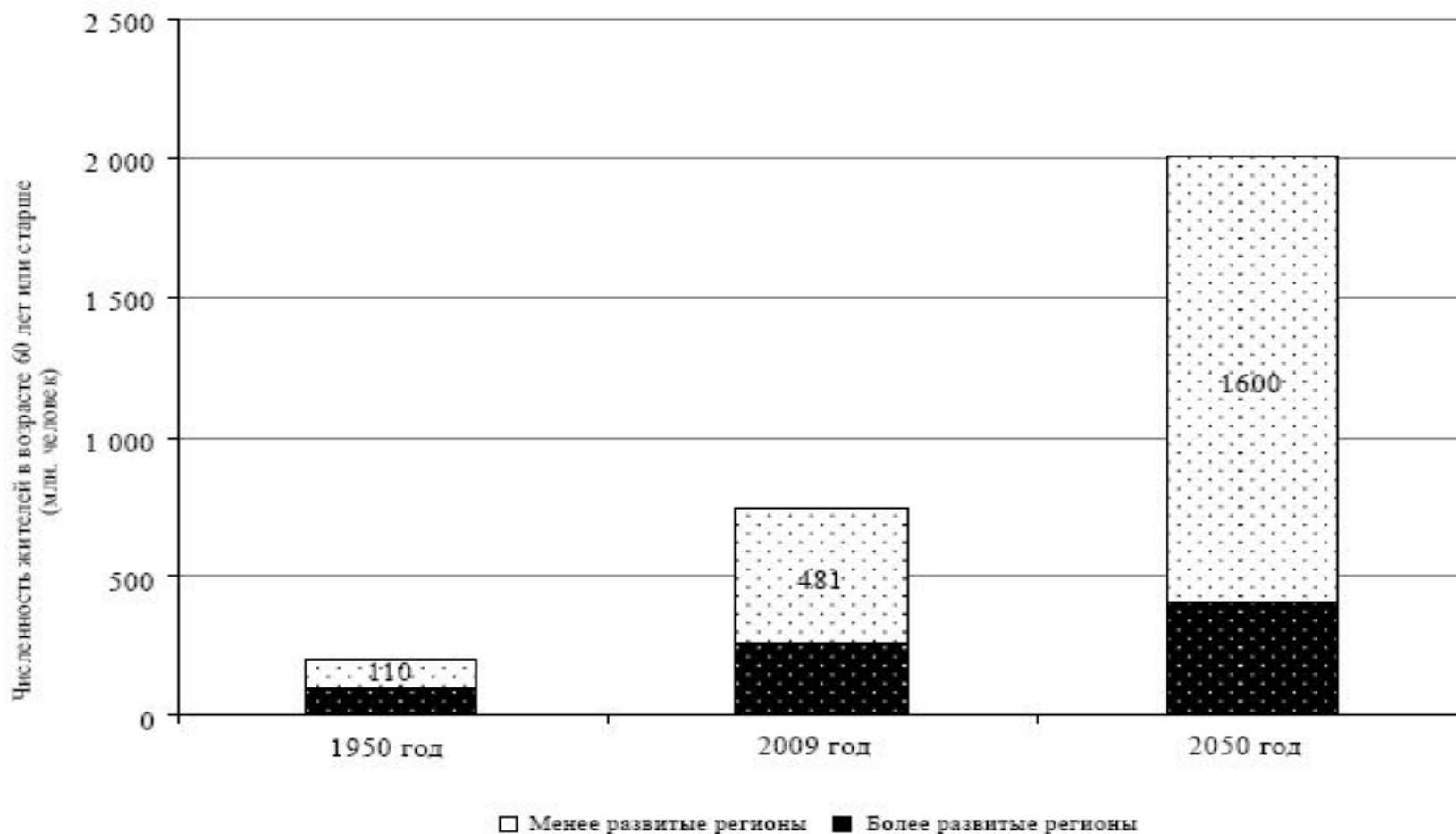
Депопуляція

— Население до пяти лет — Население старше 60 лет

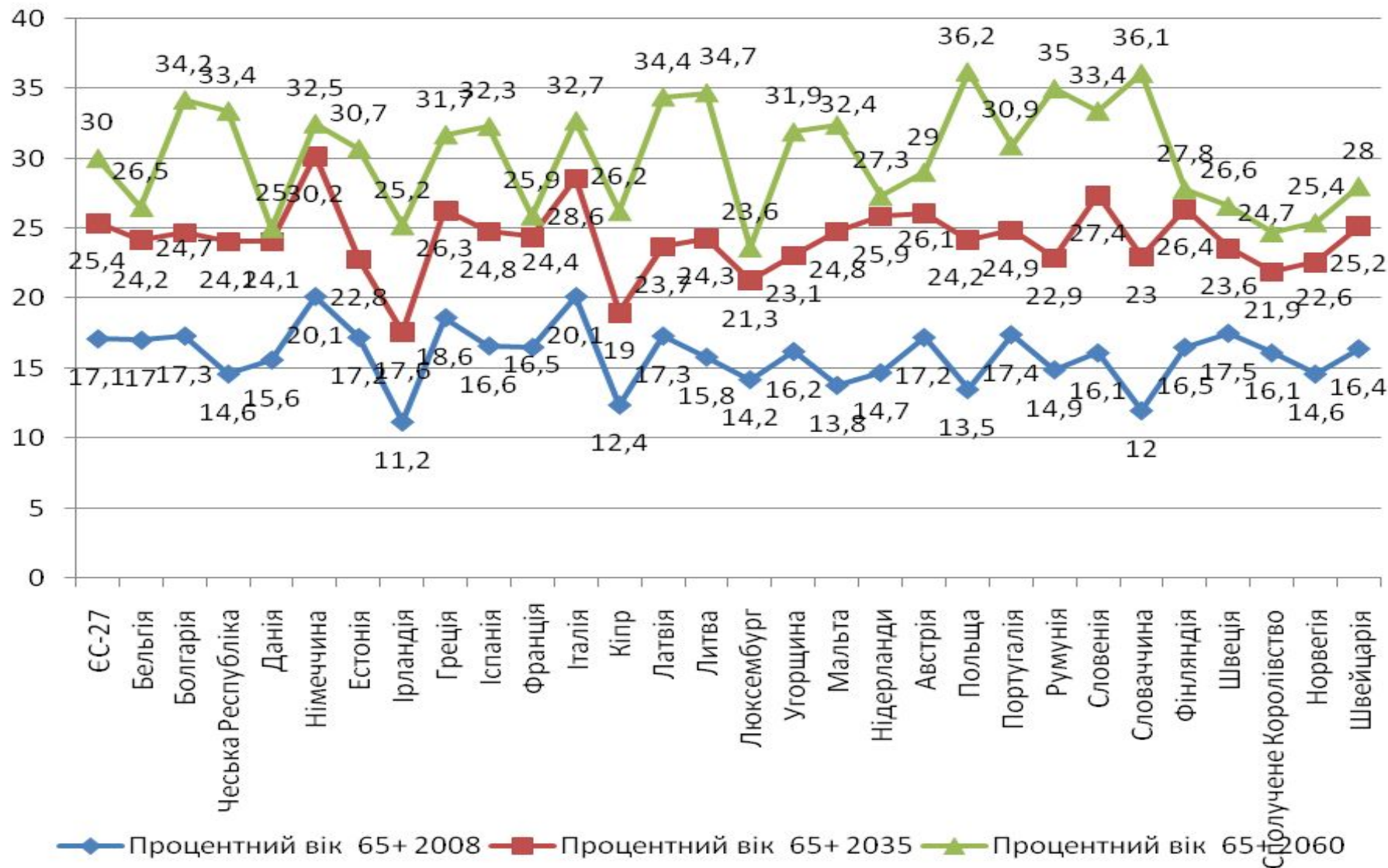
Показники старіння населення, 1950 – 2050 рр., млн. осіб

Численность и распределение населения в возрасте 60 лет или старше с разбивкой по группам развития, 1950 год, 2009 год и 2050 год

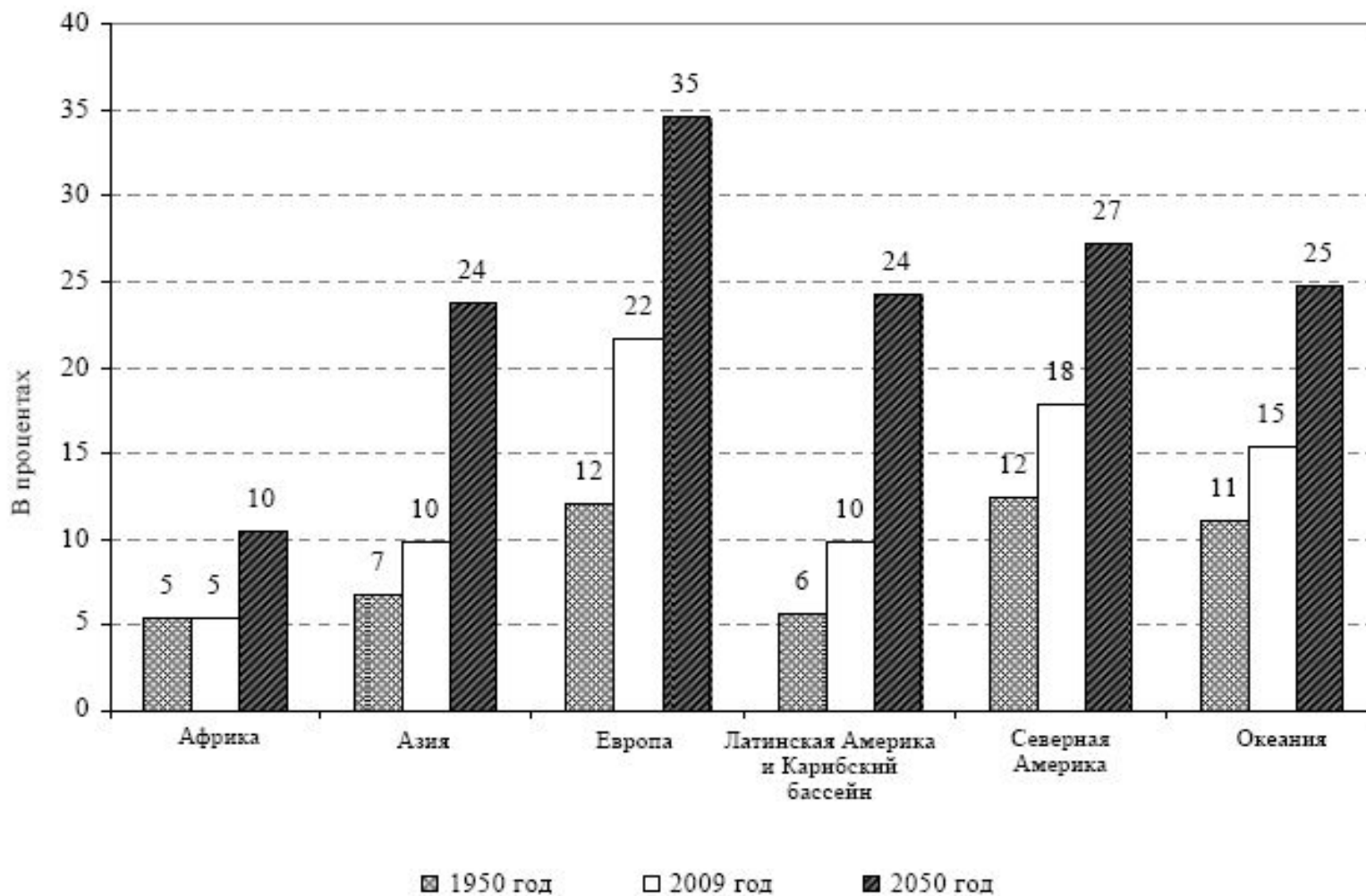
Источник: *World Population Prospects: The 2006 Revision.*

Старіння населення Європи, 2008–2060 рр.

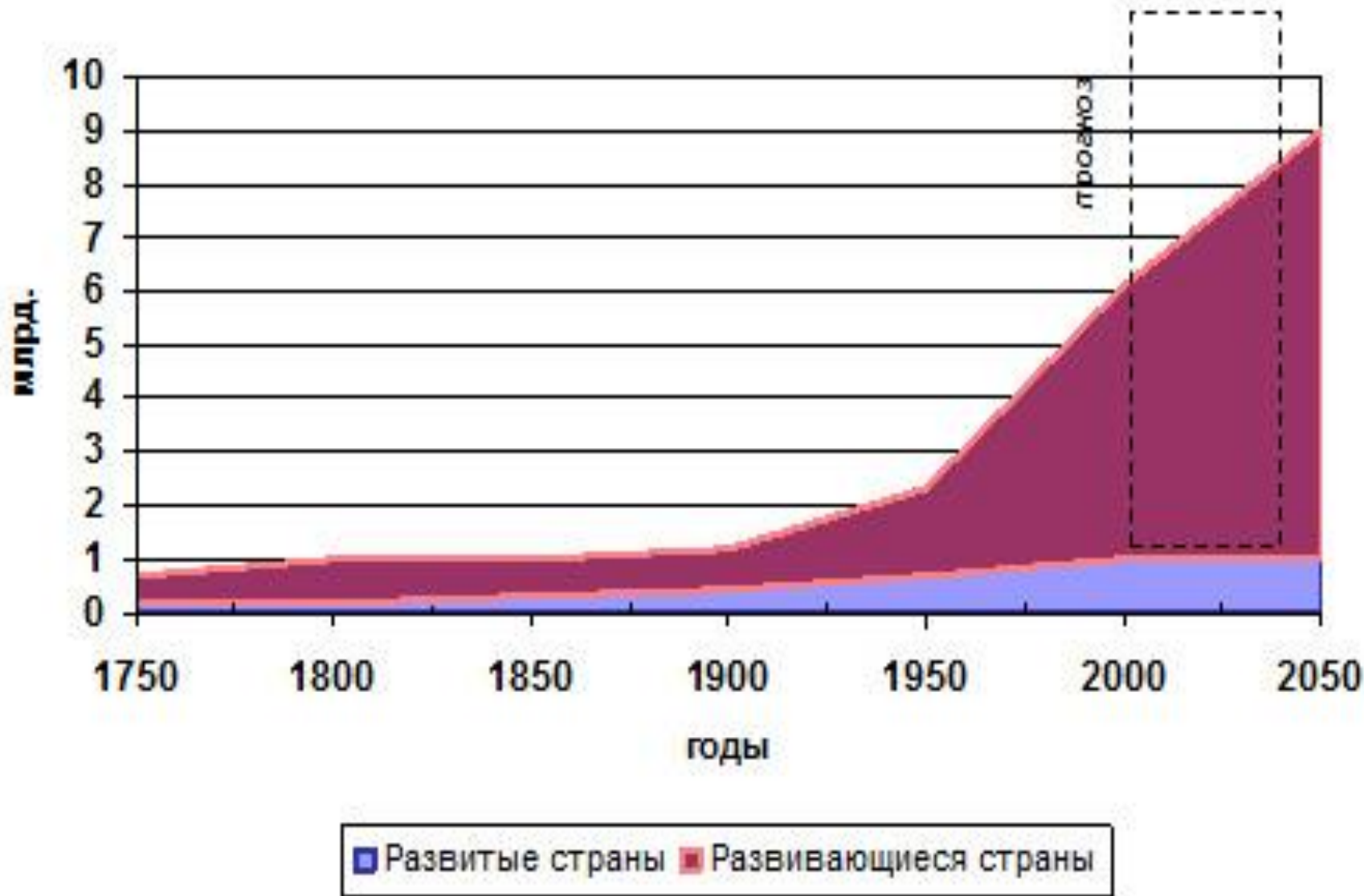

Частки населения віком від 60 р. за регіонами, %

Процентная доля населения в возрасте 60 лет или старше с разбивкой по основным регионам в 1950, 2009 и 2050 годах

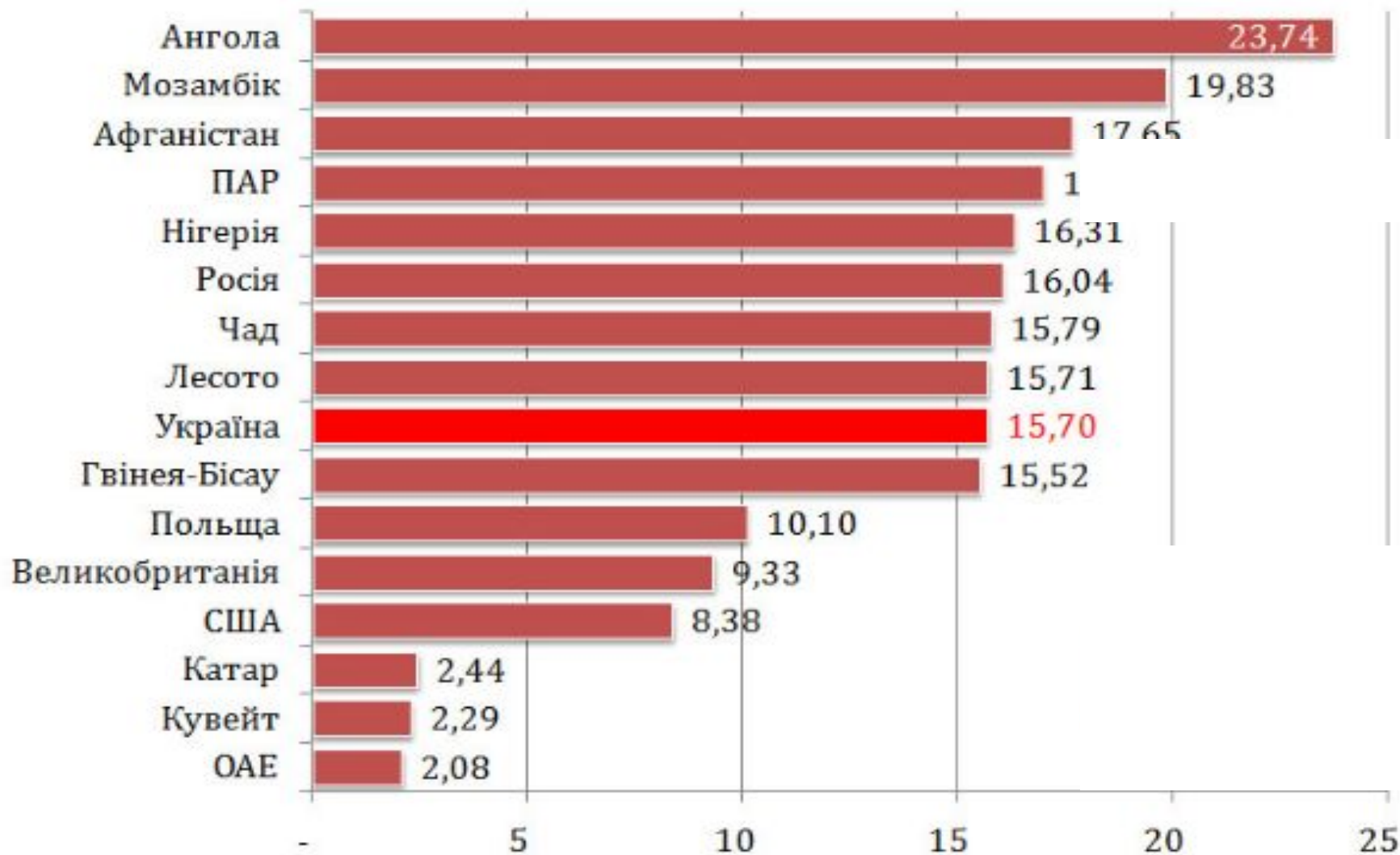
Демографічний вибух у країнах “третього світу”

Коефіцієнт смертності по країнам за 2010 рік

Коефіцієнт смертності

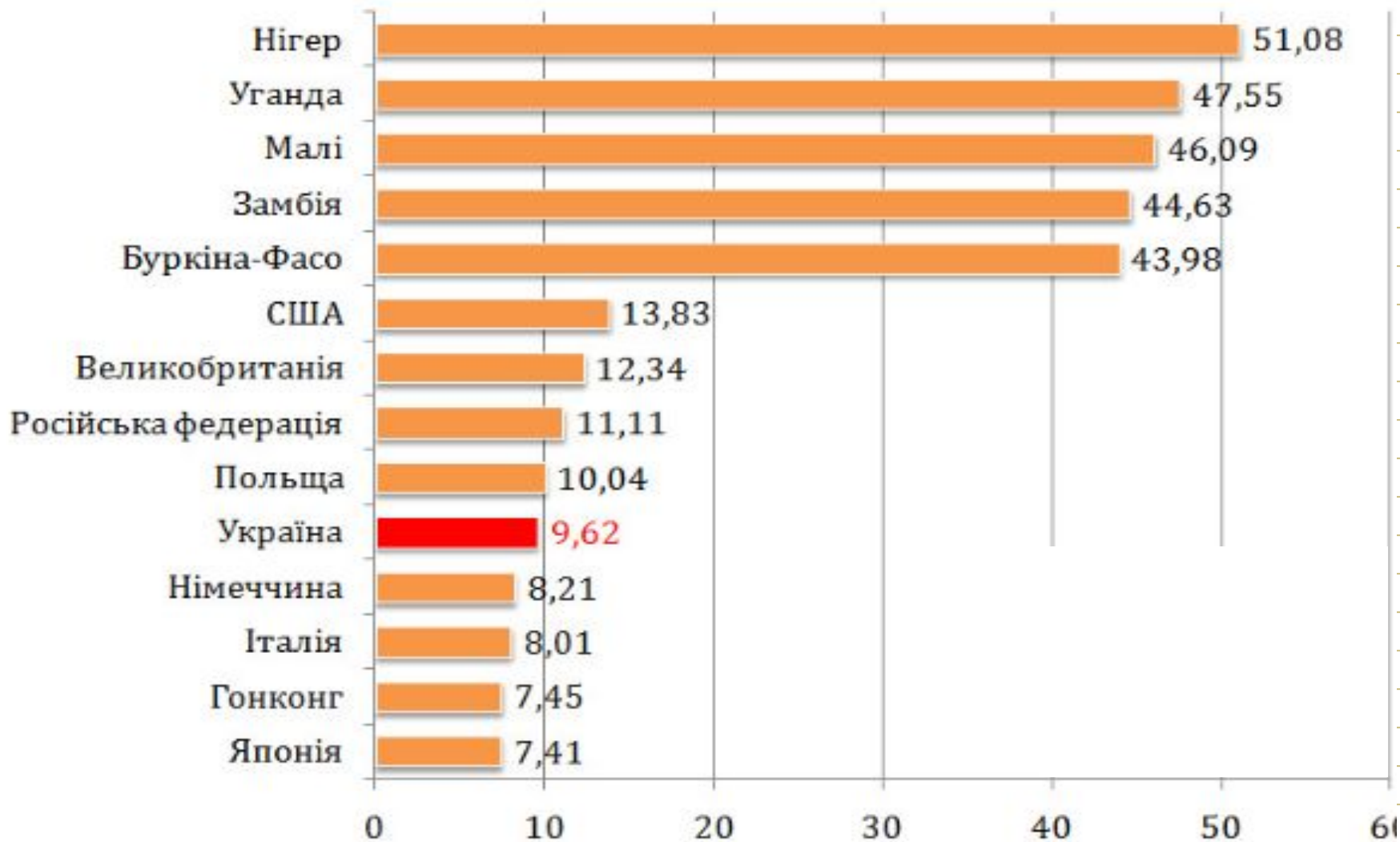
(к-сть смертей на 1000 населення; по країнам за 2010 рік)

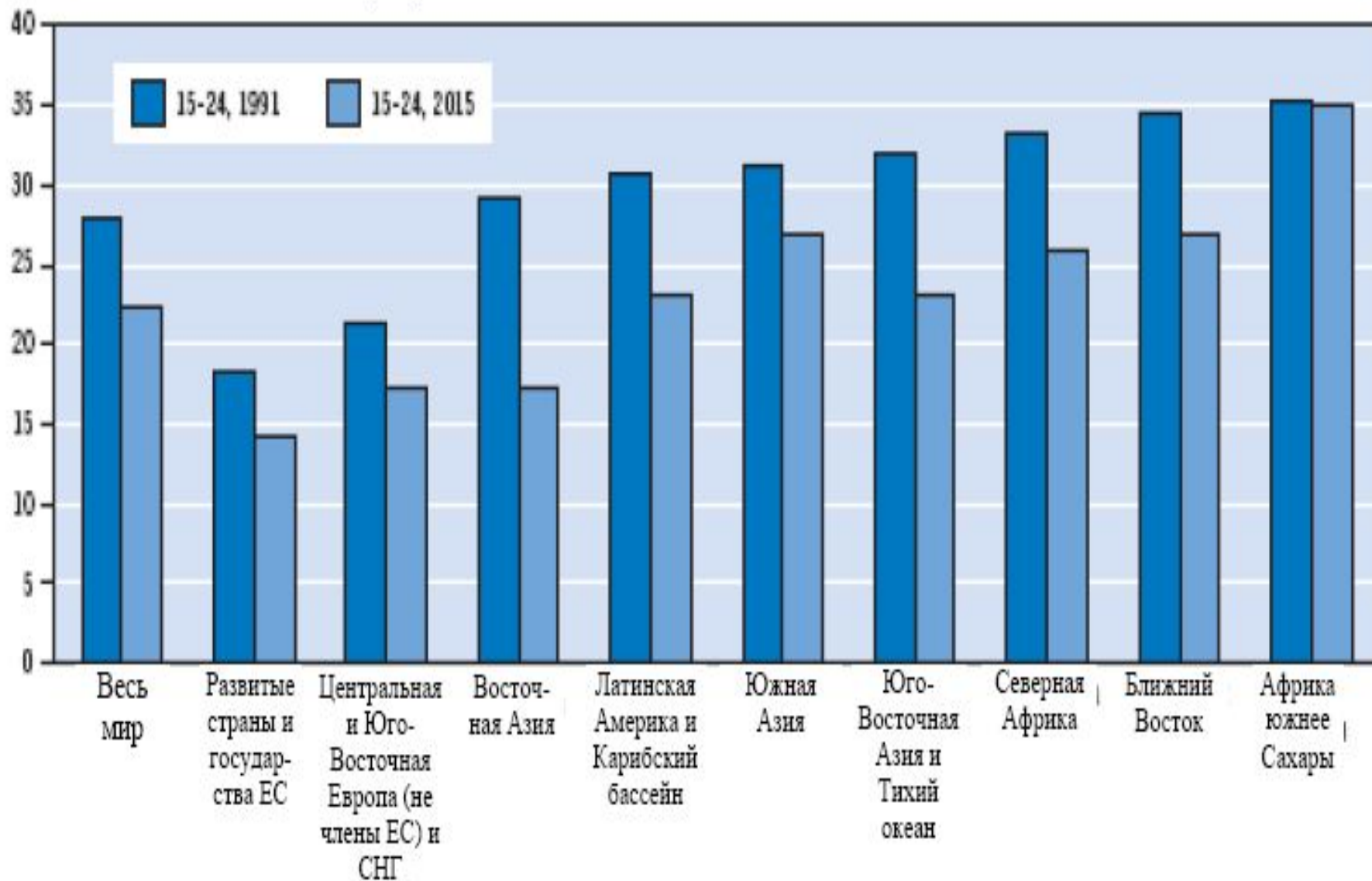
Рівень народжуваності по країнам за 2010 рік

Рівень народжуваності

(живонароджених на 1000 населення; по країнах за 2010 рік)

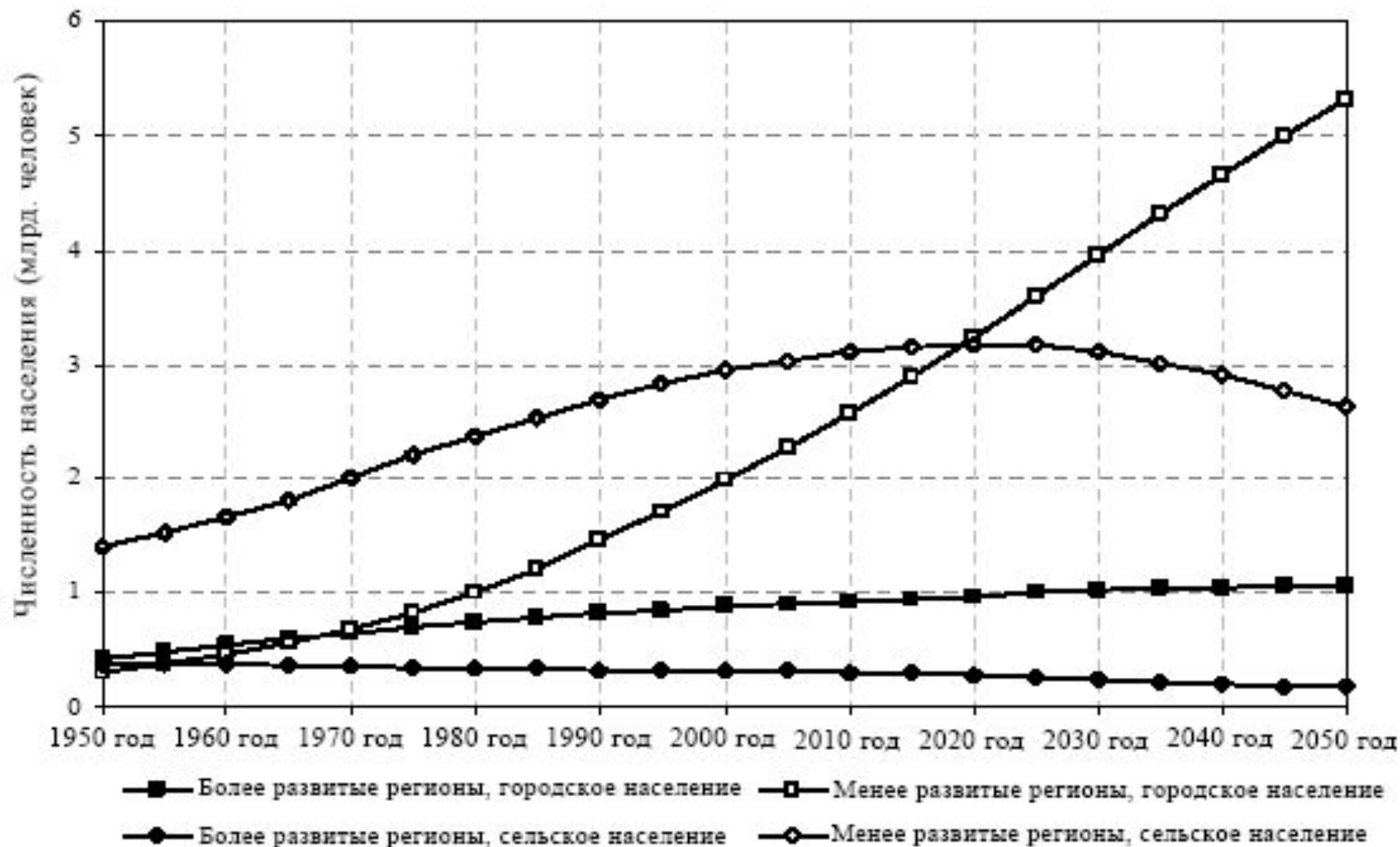

Частка молоді віком 15-24 рр. у загальній чисельності зайнятих

Показники урбанізації, 1950-2050 рр., млрд. осіб

Численность городского и сельского населения с разбивкой по группам развития, 1950–2050 годы

Нерівномірність соціально-економічного розвитку країн світу

- *На одному полюсі сучасної світової економіки концентруються країни – глобальні лідери з домінуванням США. На основі вдалої багаторічної експансії у всіх сегментах світового ринку, накопиченого у безпрецедентних масштабах капіталу ключовими детермінантами їх успіху стають інтелектуалізація, соціалізація, екологізація, деіндустріалізація економіки, пріоритетність знань та інформації, розвиток “людського капіталу”.*
- *На іншому полюсі світової економіки – більшість країн, для котрих економічна глобалізація проявляється як якісно нові умови розвитку, на які практично неможливо впливати, але обов’язково треба враховувати. Особливо важливо враховувати масштаби і динаміку процесу становлення системи глобального управління ресурсами планети і перерозподілом світового доходу, який не є еквівалентним.*

21.4. Фінансова глобалізація

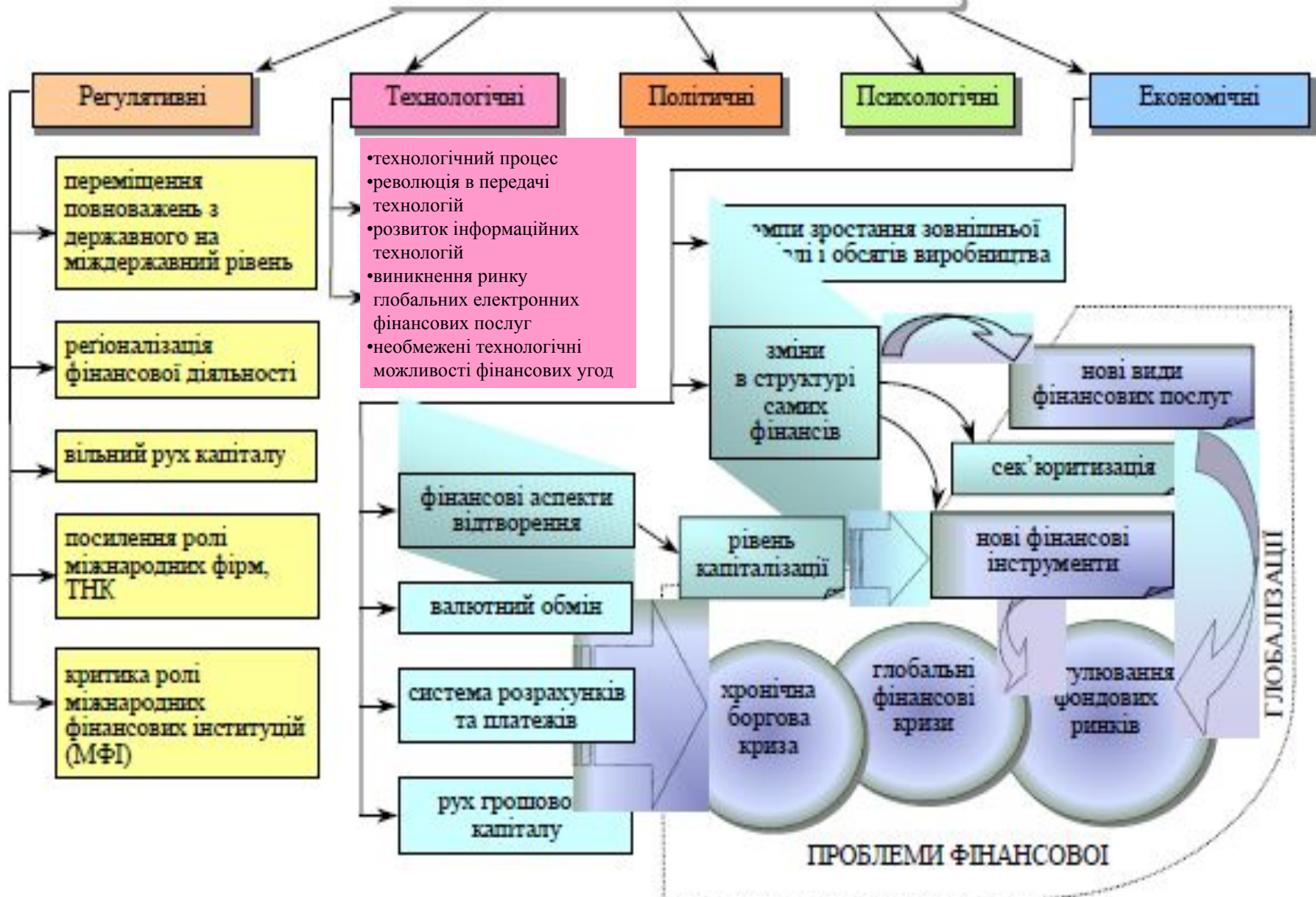
Фінансова глобалізація – це:

- 1) об'єктивний процес, який відображає сукупність умов розвитку сучасного світового суспільства і, насамперед, науково-технічного і економічного прогресу. Це найбільш складний та розвинений з точки зору інтернаціоналізації процес, що є наслідком поглиблення фінансових зв'язків країн, лібералізації цін та інвестиційних потоків, створення глобальних фінансових груп;
- 2) вільний та ефективний рух капіталів між країнами й регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій ТНК і транснаціональних банків;
- 3) об'єднання національних фінансових ринків з наступним їх перетворенням у єдиний світовий фінансовий простір. Вона забезпечує прискорення темпів інновацій, посилює взаємодію національних економік на базі сучасних інформаційних технологій і принципів регулювання, створює гнучкі ринки праці, товарів, капіталу

Фінансова глобалізація

- 4) посилення взаємозалежності та взаємовпливу країн у сфері фінансових відносин, зростанням ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталів, розширенням джерел надходження доходів і розміщення активів у інших країнах. В її основі вільний рух капіталів, валюти, їх переміщення через національні кордони, результатом чого є формування глобальних фінансових ринків і світового фінансового співтовариства;
- 5) розширення кордонів, меж ринків інвестиційних інструментів, усунення бар'єрів доступу та розширення можливостей вільного залучення до глобального інвестиційного процесу на принципах конкурентної боротьби;
- 6) інтеграція національних фінансових систем із міжнародними фінансовими ринками та інституціями.

Фактори впливу на фінансову глобалізацію

Фактори впливу на фінансову глобалізацію

Політичні:

- 1) зростання впливу політичних подій, у тому числі політичних криз, на стабільність фінансових ринків;
- 2) геополітичні зміни;
- 3) зростання політичного впливу міжнародних економічних організацій;

Психологічні – підвищення впливу психологічних очікувань учасників.

Соціальні:

- 1) трансформація соціальної політики держави;
- 2) зрушення у соціальній структурі населення

Фактори впливу на фінансову глобалізацію

Економічні:

- наявність різноманітних економічних інтересів держав, міжнародних організацій, фізичних та юридичних осіб;
- 2) скорочення трансакційних витрат;
 - 3) зростаючий вплив екзогенних факторів на національні господарства;
 - 4) зростаючий вплив лібералізації фінансових ринків на товарні ринки;
 - 5) можливість вирішення глобальних проблем завдяки концентрації ресурсів на глобальних фінансових ринках.

Регулятивна група чинників розвитку фінансової глобалізації

Назва організації	Місія щодо регулювання фінансового сектору
Базельський комітет із банківського нагляду	Розроблення широкого переліку стандартів, вказівок та рекомендацій банківського нагляду. Зміцнення фінансової стабільності шляхом здійснення ефективного банківського нагляду, що поєднує в собі встановлення кількості вимог і стандартів, яких мають дотримуватися банки (мінімальних вимог щодо капіталу), та стандартів якісного характеру
Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB)	Розроблення єдиного комплексу високоякісних зрозумілих стандартів фінансової звітності, які забезпечують отримання прозорої та порівняної інформації і можуть бути використані у міжнародній практиці

<p>Міжнародна організація комісій із цінних паперів (IOSCO)</p>	<p>Об'єднання регулятивних органів ринків ЦП, які відповідають за здійснення постійного контролю за цим ринком і стежать за виконанням нормативних актів, що регулюють порядок проведення операцій з цінними паперами</p>
<p>Група з розроблення фінансових заходів боротьби з відмивання грошей (FATF)</p>	<p>Розробка політики, спрямованої на мобілізацію політичної волі для проведення національних реформ у сфері законодавства та регулювання заходів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму</p>
<p>Форум фінансової стабільності (FSF)</p>	<p>Забезпечення міжнародної фінансової стабільності за допомогою інформаційного обміну та міжнародної співпраці у сфері фінансового нагляду та контролю</p>

Форми прояву фінансової глобалізації:

- 1) лібералізація валютних ринків, валютного регулювання;
- 2) поява світових фінансових та валютних криз;
- 3) спостерігається гетерогенність, фрагментарність, мозаїчність світового фінансового ринку та одночасне зростання його масштабів;
- 4) нерівномірним розвитком окремих сегментів світового фінансового ринку
- 5) зміна напрямків і обсягів світових валютно-фінансових потоків;
- 6) постійне зростання міжнародного товарообміну;
- 7) відбувається посилення міграції робочої сили;
- 8) вибухоподібне зростання світового фінансового ринку, фінансових трансакцій, що здійснюються між різними суб'єктами світогосподарських зв'язків

Форми прояву фінансової глобалізації

- 9) внаслідок поступового пом'якшення валютного контролю (послаблення державного контролю щодо руху капіталу з боку США, Великобританії та Японії) полегшується доступ на національні фінансові ринки для іноземних інвесторів та емітентів з промислово розвинутих країн (з кінця 1960-х — на початку 70-х рр.);
- 10) до початку 1980 р. у світовій економічній системі сформувалася світова фінансова мережа, що поєднала провідні фінансові центри різних країн через їх головні фінансові центри, та зміцнення зв'язків між ними стали основою так званої **фінансової революції**

Ключові елементи фінансової революції:

- 1) формування системи міжнародних фінансових інститутів;

Ключові елементи фінансової революції

2) поглиблення міжнародної фінансової інтеграції, що спричинила розвиток фінансової інновації, зокрема:

а) появу нових фінансових інструментів:

- євродоларові депозитні сертифікати,
- єврооблігації з нульовим купоном,
- синдиковані кредити в єрвалюті,
- ставка проценту,
- квоти та короткострокові зобов'язання зі змінним процентом;

б) якісні зміни у фінансових технологіях:

- з'явилися інвестиційні фонди відкритого типу, що вкладають кошти тільки в короткострокові зобов'язання грошового ринку;
- банківські автомати (автомати, що виконують різні банківські операції);
- похідні цінні папери тощо;
- отримав розвитку фінансовий інжиніринг – це розвиток та творче застосування фінансових технологій для розв'язання фінансових проблем та використання фінансових можливостей.

Інтеграція фінансової системи України у глобальне фінансове середовище

Основні фактори формування глобальної фінансової системи

Нафтова криза 1973-1974 рр.

Різде збільшення фінансових потоків

Реалізація в 70-80 рр.
XX ст. концепції “Дерегулювання ринку”

Значне підвищення питомої ваги приватних фінансових потоків

Повсюдне й інтенсивне впровадження комп'ютерних технологій

Збільшення фінансових трансакцій за межами національних кордонів

1. Необмежені технологічні можливості для здійснення фінансових угод між суб'єктами з різних країн протягом короткого терміну часу;
2. Скорочення трансакційних витрат;
3. Скасування фіксованих валютних курсів (розмивання меж національних валютних систем);
4. Лібералізація фінансової діяльності;
5. Зниження податкових ставок на здійснення фінансових угод

21.5. Міждержавне регулювання глобальних проблем

Необхідність посилення регулювання міжнародних відносин, а відтак розвитку міжнародних організацій та співпраці їх з урядами держав пояснюється сукупністю вагомих чинників, серед яких:

- 1) зростаюча кількість проблем у різних сферах життєдіяльності країн;
- 2) тривалий період узгодження проблем між суб'єктами;
- 3) велика кількість учасників переговорного процесу, що робить переговори складними й недостатньо ефективними;
- 4) проблеми організації проведення зустрічей, обміну інформацією, координації підготовки й виконання спільних рішень;
- 5) значні видатки на організацію заходів.

Міжнародне регулювання глобальних проблем

Міжнародне регулювання глобальних проблем
забезпечується:

**I. Міжнародними міждержавними організаціями
здійснюється за напрямками:**

1) економічне і промислове співробітництво:

- міжнародне **економічне співробітництво**: органи ЕКОСОП, спеціалізовані установи і автономні органи, пов'язані з ООН;
- міждержавна промислова співпраця: спеціалізовані організації ООН – ЮНІДО і ПРООН;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

- 2) співпраця у валютно-фінансовій та кредитній сфері:
- спеціалізовані установи ООН — МВФ і Група світового банку (МБРР, МАР, МФК, БАГІ, МЦУІС) регіональні банки,
 - Банк міжнародних розрахунків,
 - Паризький клуб країн-кредиторів;
 - Лондонський клуб країн-кредиторів;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

3) співпраця в області транспорту здійснюється за наступними напрямками:

- цивільна авіація — ІКАО;
- морський транспорт — ММО;
- залізничний транспорт: Міжнародна асоціація залізничних конгресів (1884 р.);
- автомобільний транспорт: Міжнародний союз автомобільного транспорту (1948 р.);

Міжнародне регулювання глобальних проблем

4) співпраця в області світової торгівлі здійснюється:

4.1) міждержавними організаціями в рамках ООН:
ВТО, ЮНКТАД і МТЦ – ЮНКТАД/ВТО,
ЮНСІТРАЛ:

- регулювання міжнародної торгівлі товарами і послугами МТЦ, ЮНСІТРАЛ;
- регулювання міжнародної торгівлі окремими сировинними товарами: Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК);

4.2) міжнародними неурядовими організаціями:
Міжнародну торгову палату, Міжнародне бюро публікації митних тарифів, Міжнародний інститут по уніфікації приватного права (ЮНІДРУА);

Міжнародне регулювання глобальних проблем

4.3) військовими організаціями: Координаційний комітет з експортного контролю (КОКОМ);

4.4.) міжнародними товарними організаціями: Міжнародні організації; Міжнародні ради; Міжнародні консультативні комітети; Міжнародні дослідницькі групи;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

5) співпраця щодо захисту інтелектуальної власності: спеціалізована установа ООН — Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ):

- права на промислову власність (винаходи, товарні знаки, промислові зразки і тому подібне) — Паризька конвенції 1883 р. по охороні промислової власності;
- твори, що охороняються авторськими правами, засновано на конвенції Берна 1886 г.;
- міжнародна реєстрація фабричних і товарних знаків засновано на Мадридській конвенції 1891 г.;
- охорона літературних і художніх творів засновано на Женевській усесвітній конвенції про авторське право 1952 р.;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

б) співпраця в області стандартизації і сертифікації продукції:

6.1) стандартизація:

– *неурядові організації* – Міжнародній організації по стандартизації (ІСО) і Міжнародна електротехнічна комісія (МЕК);

– *міжурядові організації*: СОТ, Всесвітня організація туризму, Міжнародний союз електрозв'язку, Міжнародний союз залізниць, Європейська асоціація автотуризму і Європейська економічна комісія і ін. розробляють стандарти суто в своїх областях;

6.2) сертифікація: ІСО, Міжнародна організація міри і ваги, Міжнародна організація законодавчої метрології;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

7) інвестиційна співпраця: ЮНКТАД, ЕКОСОП, ТРИМС, ОЕСР;

8) науково-технічна співпраця:

- реалізація розробки в області науки і техніки (фінансується ПРООН і реалізується ФАО, ЮНЕСКО, ВОІВ і Департаментом по економічному і соціальному розвитку Секретаріату ООН - ДЕСР);
- прогнозування напрямів науково-технічного прогресу (фінансується фондом ООН для науки і техніки в цілях розвитку і реалізується ДЕСР і ЮНІДО);
- здійснення програм наукових досліджень (фінансується ПРООН і реалізується УВесвітньою організацією охорони здоров'я – ВООЗ, ЮНЕСКО і ЮНІДО);

Міжнародне регулювання глобальних проблем

- використання результатів наукових досліджень і розробок на практиці (фінансується ПРООН, Фондом ООН в області народонаселення – ЮНФЛА і реалізується ЮНІДО, ФАО і ВООЗ);
- організація регіональних і міжнародних зв'язків (фінансується ПРООН, ЮНЕСКО, ЮНІДО, ФАО, ВООЗ і Міжнародним фондом сільськогосподарського розвитку – МФСР і реалізується ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, ФАО, ВООЗ і ЮНІДО);
- розвиток освіти і підготовка кадрів в області науки і техніки (фінансуються ПРООН, ВОІВ, ЮНІСЕФ і МФСР і реалізуються ЮНЕСКО, ВООЗ, ФАО, ЮНІДО, Всесвітньою метеорологічною організацією – ВМО і ВОІВ);

Міжнародне регулювання глобальних проблем

- оцінка технологій (фінансується ПРООН, ЮНІСЕФ і ЮНФПА і реалізується ДЕСР, ЮНІСЕФ, ВОІС і МФСР);
- забезпечення діяльності науково-технічних працівників (фінансується ПРООН і ЮНЕСКО, реалізується ЮНЕСКО);
- надання технічних послуг (фінансується ПРООН і ЮНІСЕФ і реалізується ЮНІДО, ЮНЕСКО, ВООЗ і ФАО);
- охорона інтелектуальної власності (фінансується ПРООН і реалізується ВОІВ і ЮНКТАД);
- інформаційна діяльність (фінансується ЮНЕСКО і реалізується ЮНЕСЬКО і ВОІВ).

Міжнародне регулювання глобальних проблем

- 9) співпраця в області міжнародної комерційної практики: Комісія ООН з міжнародного права – ЮНСІТРАЛ, міжнародний інститут уніфікації приватного права – УНІДРУА, Європейська економічна комісія ООН – ЄЕК ООН;
- 10) енергетична співпраця: МАГАТЕ, Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) є автономним органом в рамках ОЕСР; Агентство з ядерної енергії (АЯЕ) також діє в рамках ОЕСР

Міжнародне регулювання глобальних проблем

II. Регіональними міжнародними міждержавними організаціями:

- Європейська конференція з пасажирських тарифів (з 1975 р.)
- Європейський комітет із стандартизації,
- Європейський комітет із стандартизації в електротехніці,
- Міжскандінавська організація по стандартизації,
- Панамериканський комітет стандартів.

Міжнародне регулювання глобальних проблем

III. Міждержавними угодами:

- 1) Митна конвенція про перевезення вантажів автотранспортом (1975 р.),
- 2) Конвенція про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів (1956 р.);
- 3) Протокол до Конвенції про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів (1978 р.),
- 4) Конвенція про позовну давність в міжнародній купівлі-продажі товарів (1974 р.)
- 5) Протокол про поправки до Конвенції про позовну давність в міжнародній купівлі-продажі товарів (1980 р.),

Міжнародне регулювання глобальних проблем

- 6) Конвенція про морське перевезення вантажів (1974 р.),
- 7) Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.);
- 8) Багатосторонні угоди по регулюванню світових ринків і діяльності держав-імпортерів і експортерів олова, пшениці, какао, цукру, натурального каучуку, кави, оливкового масла, бавовни, джуту, свинцю і цинку;
- 9) Кіотський протокол;

Міжнародне регулювання глобальних проблем

IV. Об'єднанням міжнародних міжурядових організацій:

1. Розробляється нова багатостороння угода по інвестиціях, яка б включала документи СОТ: Угода по інвестиційних заходах, пов'язаних з торгівлею (ТРИМС), Генеральна угода по торгівлі послугами (ГАТС) і др.;
2. документ, розроблений в рамках ОЕСР – Багатостороння угода по інвестиціях;
3. документ НАФТА по режиму і гарантіям інвестицій;
4. проект інвестиційного кодексу, розроблений в рамках АТЕС;
5. Договір до Енергетичної хартії.

Міжнародне регулювання глобальних проблем

Серед факторів, що обумовлюють появу міжнародних організацій слід виділити:

- 1) міжнародний поділ праці;
- 2) міжнародна економічна інтеграція;
- 3) політичні взаємовідносини між країнами;
- 4) глобалізація міжнародних відносин.